

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

VSEBINSKI NAČRT ZA LETO 2020

Slovenska kulturno-gospodarska zveza je v preteklem letu ubrala temeljne spremembe pri svojem delovanju, saj je na deželnem kongresu 9. marca 2019 prišlo do zamenjave vodstva ustanove. Novo vodstvo si je v prvih mesecih delovanja, poleg sestave novega vodstvenega telesa, v prvi vrsti Izvršnega odbora, zadala nove smernice in operativne korake delovanja, ki jih predvideva novi strateški načrt. Ta temelji na vsebinah, ki zastavljajo triletno, se pravi srednjeročno, delovanje Zveze, na podlagi predsedniškega mandata, do leta 2022. Pri sestavi strateškega načrta se je Zveza oprla na strokovne podlage in pri tem sodelovala s Slovenskim raziskovalnim inštitutom .

Temeljna podlaga, se pravi identiteta (mission) SKGZ-ja je že od ustanovitve leta 1954 funkcija krovne organizacije Slovencev v Italiji, ki jo javno priznava dekret predsednika Avtonomne dežele Furlanije Julijske krajine in ki deluje v interesu članov narodne skupnosti tudi na podlagi zakonov, listin in predpisov tako italijanske kot slovenske države.

Raziskovalna izhodišča so evidentirala strokovna področja, ki jih naštevamo, programa delovanja v nadaljevanju. Opozoriti gre tudi, da so nekatere tematike delovanja transverzalne, nekatere pa se medsebojno povezujejo.

Gospodarstvo in kmetijstvo

Prednostne naloge pri tem poglavju bodo v sklopu delovanja SKGZ-ja sledeče: izzivi globalnega trga, razvijanje novih veščin, kmetijstvo 21. stoletja in skrb za jezik. V prvi vrsti gre omeniti, da je prioriteta okrepitev odnosov z dvema glavnima stanovskima organizacijama na tem področju, in sicer s Kmečko zvezo in Slovenskim deželnim gospodarskim združenjem. Že v letu 2019 je prišlo do številnih usklajenih srečanj in sestankov.

S tem v zvezi gre poudariti vizijo usklajenega razvoja predvsem ozemlja, na katerem je naseljena skupnost. Tretji subjekti so v tem procesu javne uprave, predvsem slovenske, se pravi občine. V pošteb bomo jemali tudi čezmejni potencial gospodarskega razvoja z doslednim dialogom tudi z obmejnimi občinskimi upravami v Republiki Sloveniji. Naveza SKGZ-KZ-SDGZ bo tako v letu 2020 delovala v obliki srečanj in okroglih miz o potencialih ozemlja naselitve narodne skupnosti in hkrati utrdila zavest o ozemlju samem, pri čemer bo vključila v te dejavnosti tudi lokalne samoupravljalce ozemlja oz. srenje in juse. Pomembni element tega procesa bo tudi Lokalna akcijska skupina LAS Kras.

Pomembno je pri tem omeniti tudi spodbujanje oz. razvijanje evropskih projektov. Pri tem gre poudariti sodelovanje s SSO-jem in Italijansko unijo. V letu 2020 se bo namreč nadaljeval strateški projekt PRIMIS na programu Interreg 5A. Projekt prinaša uveljavljanje Slovencev na turističnem področju, njegov partner je tudi SDGZ. Cilj Primisa je najti odgovor na vprašanje, kako lahko prisotnost manjšin in njihove dediščine pozitivno učinkuje na turistični razvoj programskega območja.

Na področju turizma gre omeniti tudi namen pokrajinskega odbora SKGZ za Tržaško , da v letu 2020 tri srečanja z visokimi izvedenci na temo turističnega razvoja naselitvenega območja Slovencev v Italiji.

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

Jezik

Vprašanje jezika je zelo široka in transverzalna tematika. Slovenski jezik v FJK potrebuje izdelano jezikovno-politično strategijo in ukrepe, ki ji zagotavljajo obstoj in razvoj. Prednostnih nalog je na tem področju veliko in cilji so visoki, saj je izhodiščni izziv opredelitev jezikovnega stanja skupnosti ter določitev strateških ciljev in prednostnih ukrepov na področju jezikovnega načrtovanja. Temeljni partner pri tem poglavju bo Slovenski raziskovalni inštitut.

Druga prednostna naloga je status jezika oz. utrjevanje pravnega položaja; uresničevanje zakonskih določil; spodbujanje udejanjanja jezikovnih pravic. To poglavje se povezuje s poglavjem o pravnem varstvu manjšine.

Raba slovenskega jezika v javni upravi: med letoma 2017 in 2018 je SKGZ sodelovala z Avtonomno Deželo FJK znotraj komisije za Slovence za dodelitev ustreznih sredstev iz zakona 38/01 in posledično ustanovitev centralnega urada FJK za slovenski jezik. V letu 2019 je Urad začel z delovanjem, kar bo omogočilo javnim upravam učinkovitejše poslovanje v slovenskem jeziku. SKGZ je pri tem ključni element povezovanja občinskih uprav in deželne strukture. Ta urad bo v sodelovanju s Slorijem med letom 2020 razvijal prednostno nalogo načrtovanja korpusa jezika (usklajevanje slovenske terminologije; skrb za kakovost slovenščine v javnem življenju).

Prav tako se povezuje s pravnim statusom manjšine tudi poglavje dvojezičnih napisov: delo SKGZ je bilo namreč temeljno in odločilno, da so italijanska javna podjetja začela z dosledno namestitvijo dvojezičnih napisov na državnih, deželnih in občinskih cestah ter na avtocestah. Prav tako je ravno iz naše strani prišla spodbuda za druge javne ustanove npr. v zdravstvenem sektorju, davčni upravi itd. Sadovi so vidni in očitni. S tem bomo nadaljevali tudi v letu 2020.

Prednostna naloga bo tudi načrtovanje rabe jezika (ustvarjanje priložnosti za rabo slovenščine in spodbujanje rabe jezika v javnem ter zasebnem življenju). Na tem področju bomo še naprej s Svetom slovenskih organizacij vodili službo za jezikovne pravice Za jezik, ki je dejansko zaživela ob koncu leta 2018 in zagnala kolesje v letu 2019. Cilj službe, ki jo oblikujejo tako člani SKGZ-ja kot člani SSO-ja ob sodelovanju zunanjih kadrov in svetovalcev, je predvsem spodbujanje članov skupnosti, da koristijo vse pravice, ki jim jih priznava zakon 38/01.

Načrtovanje usvajanja jezika za slovenščino kot prvi jezik in načrtovanje usvajanja jezika za slovenščino kot drugi jezik sta prednostni nalogi, ki sta trdno povezani s šolstvom in izobraževanjem. Eden od strateških ciljev slovenske narodne skupnosti v Italiji je tudi pridobivanje novih govorcev. Zavedamo se, da manjšina dolgoročno ne more preživeti in se ohraniti kot skupnost, če se zanašamo le na ohranjanje trdnega jedra pripadnikov skupnosti in na njihove potomce. Na to jedro zavednih Slovencev usodno vplivata nizka demografska rast in odseljevanje mladih, pretežno izobraženih kadrov. Ena izmed oblik preprečevanja erozije narodnega telesa je promocija manjšinskega jezika in s tem posredno promocija narodne skupnosti. Najpomembnejši gradnik take promocije je prav spodbujanje učenja slovenskega jezika med pripadniki večinske narodne skupnosti, tako pri otrocih kot pri odraslih.

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

Kultura

Področje kulture je najbogatejše in najbolj razvejano področje narodne skupnosti. Večina članic SKGZ deluje na kulturnem področju. Primarna skrb organizacije bo še naprej usklajevanje in povezovanje vseh članic ter skrb za prenos kulturnih proizvodov na celotnem ozemlju FJK in tudi v matici.

Vsebinsko gledano bo SKGZ med letom 2020 usmerila svoje moči v dva zgodovinska mejnika, ki najdeta svoj prostor tudi v poglavju pravnega varstva manjšine. Prihodnje leto bo potekala namreč stota obletnica požiga Narodnega doma v Trstu in 90. obletnica ustrelitve bazoviških junakov. Pri obeh dogodkih bo v prvi vrsti sodelovala SKGZ s sorodno krovno organizacijo, načrtovanje je že steklo v tem letu.

Kar se tiče Narodnega doma, gre pri tem poglavju poudariti predvsem skrb za primerno proslavitev obeh obletnic in spodbujanje članstva k sodelovanju. Želja je ustvariti pravo platformo (tudi spletno) spomina in s tem postaviti skupne identitetne temelje Slovencev v Italiji na podlagi vrednot antifašizma, upora in solidarnosti med ljudmi. Gre torej za okvirjanje identitete organizacije, ki ni torej striktno vezana na tržaški prostor, saj bo tematika Narodnega doma in Bazovice na podlagi teh temeljev zaživela tudi v Gorici in v Benečiji.

Vodilna in idejna osnova, ki vodi SKGZ v odprtost v iskanju in navezovanju stikov, izhaja iz načel evropskega združevanja, ki jih poseblja Evropska unija. Živimo pa v času, ko so demokratični odnosi in sožitje pojmi, ki niso več samoumevni. SKGZ je bila leta 2018 in 2019 prisiljena sprožiti pobude in podpreti predloge, s katerimi se je javnost spodbudilo, da se oddalji od fašistizacije italijanske družbe. Če bo potrebno, bo SKGZ zagovarjala načela antifašizma, protirasizma, demokracije, solidarnosti z vsemi svojimi močmi in dejavnostmi tudi v letu 2020.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza skuša že od svoje ustanovitve usklajati poglede vseh Slovencev v Italiji in spodbujati kakovostno rast celotne narodne skupnosti. Obenem si skupaj s svojimi kolektivnimi in individualnimi člani prizadeva za razvoj demokratičnih odnosov med ljudmi in narodi, za njihovo tvorno sožitje ter za zaščito človekovega dostojanstva, blaginje in miru.

Mediji

Ravno v povezavi s prejšnjim poglavjem gre tu izpostaviti namen SKGZ-ja, da se posveti med letom 2020 medijski promociji Slovencev v Italiji. Ta proces se je sprožil v preteklih letih s SSO-jem s pripravo skupne predstavitvene brošure Mi, Slovenci v Italiji. Odmev na prvo tovrstno publikacijo je bil nadvse pozitiven, tako da je namen nadaljevati z novimi projekti v to smer tudi v letu 2020.

Prednostne naloge na tem področju so: medijski prostor v RS; tehnološke inovacije in spletno informiranje; mediji in pluralnost, ohranjanje in razvoj medijev narodne skupnosti v okviru specifičnih zaščitnih norm.

V zvezi s tehnološkimi inovacijami in spletnim informiranjem naj poudarimo, da se je že v letu 2019 začela snovati skupna komunikacijska strategija SKGZ in SSO, ki temelji na ustvarjanju »branda« Slovencev v Italiji in ustanovitvi skupnega informativnega spletnega portala. Predvsem zamisel branda oz zaščitnega znaka, ki je že našo finančne temelje pri Deželi FJK, je spet transverzalna in se dotika spodbujanja utrditve identitete slovenskega

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

gospodarstva, kmetijstva in upravljanja prostora. Spletni portal je projekt, ki bo zaživel leta 2020, ambicioznost te komunikacijske strategije pa se bo razvijala postopoma tudi v naslednjih letih.

Pri tem bo veliko energije usmerjene v prenovitev informacijskih kanalov SKGZ, kot je spletna stran. Temu naj dodamo, pa čeprav ne sodi vsebina k medijskemu poglavju, tudi delna adaptacija tržaškega sedeža s prenovitvenimi deli sejne sobe Borisa Raceta Žarka, ki jo bomo tehnološko bolje opremili delno v letu 2019, delno pa v letu 2020.

Eden od strateških ciljev je tudi navezati stike z osrednjimi slovenskimi mediji in jih spodbujati, v sodelovanju z Uradom RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, k učinkovitejšem poročanju o dogajanju skupnosti. Tu mislimo predvsem na RTV Slovenija, na katerega se bomo obrnili s konkretnim predlogom za medijsko pokroviteljstvo vseh dejavnosti, ki so omenjene v poglavju kulture, in sicer poročanje o dogodkih ob stoletnici požiga Narodnega doma in 90. obletnici ustrelitve junakov v Bazovici.

Medijski prostor se s kulturo povezuje, ko govorimo o založniških dejavnosti. Pri SKGZ deluje namreč programski svet za založništvo, ki je funkcionalen predvsem Založništvu tržaškega tiska. Založbi in trgovine, katere je četrtinski lastnik – Tržaškega knjižnega središča, želimo nameniti veliko pozornosti kot tudi povezovanju z drugimi mediji, v prvi vrsti Primorskim dnevnikom.

SKGZ namerava tudi obnoviti dialog z Ministrstvom za informiranje in tisk o odprtih vprašanjih glede slovenskih radijskih in televizijskih oddaj RAI, predvsem v zvezi z obnovo in potrebi po vsebinski nadgraditvi konvencije med državo in javnim koncesionarjem za radio in televizijo.

Obstoj časopisov in tiska jezikovnih manjšin je nujen za pluralno medijsko okolje. Pri tem je potrebno ohraniti pozornost, da bi ne prišlo ponovno do zmanjšanja javne podpore slovenskemu tisku v Italiji.

Mladi in kadrovanje

Prednostne naloge bodo pri tej vsebinski osi sledeče: identiteta, demografska slika, mobilnost in beg možganov, mladi in politična participacija ter mladi in društva.

Kadrovska vprašanja med Slovenci v Italiji in atraktivnost do mlajših ter zaposlovanje mladih ob izogibanju bega možganov so temeljna vprašanja za prihodnost naše skupnosti. Letos je Avtonomna Dežela FJK namenila skoraj 100.000 evrov sredstev iz zaščitnega zakona za podporo in kadrovanje mladih. SKGZ namerava v prvi osebi sodelovati pri pripravi razpisa in nastavitvi namenskega programa usposabljanja novih kadrov na področju manjšinskega delovanja. Temeljnega pomena pa bo tudi dialog, podpora in sodelovanje z najpomembnejšo mladinsko organizacijo med članicami SKGZ in sicer s Taborniki Rodu modrega vala.

Pri tem naj omenimo realizacijo dveh temeljnih projektov, ki izvirajo iz finančnih prilivov Avtonomne Dežele FJK, in sicer strategijo kadrovskega štipendiranja ter izobraževalne ponudbe. Pri prvi gre računati na sodelovanje vseh slovenskih ustanov v Italiji, pri drugi pa predvsem na konzorcij Slov.I.K., na Slovensko stalno gledališče ter na skupino mladih, ki so ustvarili izobraževalni projekt Development.

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

Pri tem naj poudarimo tudi sodelovanje Slorija, saj bo pri načrtovanju uvajanja kadrovskih štipendij inštitut izvedel popis načelnih kadrovskih potreb skupnosti. Ta dejavnost bo učinkovala tudi na drugem poglavju, in sicer pri snovanju izobraževalne strategije.

Kar se mladih tiče, računamo na veliko podporo Republike Slovenije. V letu 2019 je bila mladim posvečena večina delovanja Komisije DZ RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je temu poglavju posvetila tudi vseslovensko srečanje. Tudi seja Sveta Vlade RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu je bila prevalentno namenjena tem izzivom. Sam strateški načrt Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu temelji na mladinskih politikah. Nadejamo si, da bo vsa ta deklarirana pozornost pripeljala med letom 2020 do konkretno operativnih, če že ne rezultatov, vsaj izhodišč. Tu mislimo predvsem na povezovanje mladih Slovencev v matici in v sosednjih državah ter oprijemljive inštrumente za nadzor in zmanjšanje pojava bega možganov, ki je pereč tudi med Slovenci v Italiji.

Pri drugi prednostni osi gre poudariti spet transversalno vlogo promocije jezika. Dolgoročna strategija SKGZ in celotne manjšine naj bo torej: pridobivanje novih govorcev in deasimilacija, poenotenje in upravljanje tečajev slovenskega jezika za starše in odrasle, ustanovitev že omenjene podružnice Centra slovenščine kot drugi/tuj jezik ter promocija javne rabe slovenščine v sodelovanju s Centralnim uradom za slovenski jezik, javno upravo in službo Zajezik.

Pri zadnji prednostni osi – Mladi in društva – bosta temeljno nalogo odigrali članici Zveza slovenskih kulturnih društev in Združenje slovenskih športnih društev v Italiji: prva z dolgoletno prakso uvajanja mladih preko civilne službe in izobraževalne ponudbe, druga pa z dogodki, kot je Laboratorij bodočnosti. Že leta 2019 ga je SKGZ (tudi finančno) podprla in sodelovala pri oblikovanju vsebin, kar si nadejamo, da se bo zgodilo tudi leta 2020.

Socialna dejavnost

Pomembna strategija za zajezitev asimilacije, za pridobivanje novih govorcev, promocija jezika in podpora mladim družinam predstavlja tudi potenciranje ponudbe vzgojno varstvene oskrbe v slovenskem jeziku za otroke prvega starostnega obdobja od 0 do 3 let. Trenutno imajo Slovenci v Italiji na razpolago v slovenskih jaslih le 24 mest v tržaški občini in 22 mest v goriški občini. Kljub večkratnim prošnjam in opozorilom o potrebah, se tržaška občina ne ozira na želje slovenskih staršev. Prišlo je celo do ustanovitve italijanskih jasli v pretežno slovenskih vaseh, kot npr. na Proseku, kar slovenska skupnost pojmuje kot poskus asimilacije mladih družin. Zaradi tega bo dolgoročni cilj SKGZ skrb za ustanovitev privatnih oz. javnih jasli v slovenskem jeziku; pri tem si nadeja, da bo prišlo do konkretne pomoči s strani slovenske države.

Pri tem poglavju je nadalje vloga SKGZ povezovanja članic, kot so Krut, Sklad Mitja Čuk in druge. Pri tem se uveljavljajo predvsem temeljne identitetne predpostavke SKGZ, in sicer inkluzivnost, solidarnost in prepričanje v enakost in enake možnosti. Podaljševanje življenjske dobe v zadnjem stoletju predstavlja enega od največjih civilizacijskih dosežkov, ki smo mu priča. Daljše življenje nedvomno omogoča velik prispevek družbeno in ekonomsko aktivne, socialno vključene in vse bolj zdrave starejše generacije. Doprinos, ki ga v lahko omogočimo v obliki medgeneracijskega sodelovanja v okviru civilne družbe ima svojo dodano vrednost še zlasti v obliki prenosa znanja, izkušenj in vrednot. Koristi so večplastne, tokovi večsmerni ter nikakor niso omejeni zgolj na najstarejšo in najmlajšo

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

generacijo. Posebej je treba biti pozoren tudi na srednjo generacijo, ki v današnjih časih nosi težko breme zaradi usklajevanja poklicnega in družinskega življenja in jo mnogokrat pogrešamo kot aktivnega člana naših družbenih dejavnosti.

Pravno varstvo in manjšinske pravice

Prednostne naloge: raba slovenščine v javni upravi – vloga javnih uprav, Centralni urad za slovenski jezik, raba slovenščine v javni upravi – vloga uporabnikov, pravilno zapisovanje imen, priimkov in poimenovanj, raba slovenščine in napisi v javnosti. Tu gre še enkrat močno poudariti vlogo SKGZ-ja kot temeljnega partnerja oz. predstavnika civilne družbe pri implementaciji in funkcioniranju Mreže za slovenski jezik pri javni upravi FJK.

SKGZ bo spodbujala občinske uprave, naj se v njo vključijo in naj sodelujejo, tudi s črpanjem sredstev zaščitnega zakona in zaposlovanjem osebja, ki bo skrbelo za usklajen jezikovni razvoj območja naselitve Slovencev v Italiji. V letu 2019 smo na primer osebno spodbujali občinske upravitelje, naj koristijo razpoložljivih elektronskih prevajalskih inštrumentov.

Spet omenjamo tudi skupno službo SKGZ-ja in SSO-ja ZaJezik, ki bo skrbela za spodbujanje članov skupnosti pri uveljavljanju zakonskih pravic, predvsem jezikovnih.

Na tem mestu omenjamo spet temeljne medijske strategije, kot so oglaševalske kampanje v tiskanih medijih (uvedli smo jih že v letu 2019) in radijske rubrike (uvedli smo jih že leta 2019)

Vse navedene prednostne osi smo že omenjali pri drugih poglavjih, predvsem pri poglavju jezika. Prednostne osi so usmerjene predvsem v državljske pravice, se pravi v dialog z javnimi upravami Republike Italije.

Ko govorimo o pravicah, naj izpostavimo, da SKGZ zagovarja pravice, ki jih do Slovencev v Italiji opredeljujejo mednarodni sporazumi in dokumenti: italijanska ustava (6. člen), državni zakoni (482/99 in zaščitni zakon 38/01), deželni zakon 26/07 in krajevni pravilniki, listine in dekreti.

Poglavitnega pomena pa je za Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo tudi povezovanje slovenske narodne skupnosti v Italiji z Republiko Slovenijo. Zato opravlja vlogo povezovalnega člana z državnimi organi matične države. Veliko si prizadeva za posredovanje med obema državama v prepričanju, da so dobri odnosi med Italijo in Slovenijo tudi ključ uspeha manjšinske skupnosti. Cilj SKGZ na tem področju je tudi zблиževanje in utrjevanje stikov in vezi med Slovenci v matični državi in Slovenci, ki živijo zunaj njenih meja.

Pri tem poglavju gre nadaljevati, v povezavi z zaščitnim zakonom, poglavje stoletnice požiga Narodnega doma, tu pa bolj izpostavljeno, z njegovo vrnitvijo. Če je prva smer delovanja skupne komisije SKGZ-SSO, ki sta jo organizaciji ustanovili leta 2019, obeležitev stoletnice požiga – ta sodi v kulturni kontekst – sta ostali dve – strategija vrnitve in strategija ponovne vselitve in zagona dejavnosti, stvar pravnega položaja manjšine.

Po dogovoru med zunanjima ministroma Erjavcem in Alfanom leta 2017, je lani prišlo do temeljnih premikov pri Narodnem domu v Trstu. Še naprej bomo leta 2020 proaktivno delovali Zunanji ministrstvu Republike Italije oz. Slovenije, na Tržaško univerzo ter na Avtonomno Deželo FJK, da bi prišlo do leta 2020, ko bo potekala stota obletnica požiga, do konkretnjših oz. zajamčenih premikov. Julija 2020 bosta Trst in Narodni dom obiskala

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

tudi predsednika Pahor in Mattarella, od katerih pričakujemo pisna jamstva v zvezi s položajem Narodnega doma, ki je nedvomno simbolni in identitetni temelj našega obstoja, a hkrati tudi poslopje oz. večnamensko središče, ki bo nudilo sedež mnogim našim organizacijam in društvom ter bo lahko postalo priložnost zagona mnogih kulturno gospodarskih dejavnosti.

Naj omenimo še Trgovski dom v Gorici in Narodni dom pri Svetem Ivanu. Leta 2020 bo del Trgovskega doma pričakal zaključek prenovitvenih del in vselitev Narodne in študijske knjižnice. Prihodnje leto bodo stekla tudi prenovitvena dela v Narodnem domu pri Svetem Ivanu.

Raziskovanje

Prednostni nalogi sta dve: prenos znanja v prakso in arhivska, zgodovinska in etnografska dejavnost.

Jasno je, da je temeljni sogovornik in hkrati akter pri tej dejavnosti Slovenski raziskovalni inštitut, nezanemarljiva je pa tudi vloga Narodne in študijske knjižnice, predvsem njenega Odseka za zgodovino in etnografijo.

Šolstvo in izobraževanje

Tesno sodelovanje je SKGZ razvila skupno z SSO tudi s šolami s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Obe krovni organizaciji sta posrednici sodelovanja med Deželnim šolskim uradom in Centralnim uradom za slovenščino v smeri podpore javne rabe slovenskega jezika v šolski upravi. Postopna digitalizacija vseh postopkov pri vzgojno-izobraževalnem načrtovanju in vpeljevanju zakonsko določenih sprememb v šole je namreč v zadnjih letih močno okrnila možnost javne uporabe slovenskega jezika tudi v izobraževalnem okolju..

SKGZ namerava podpreti šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji pri njihovi nelahki vlogi, ki jo čedalje bolj odigravajo na področju deasimilacije in pridobivanja novih govorcev. Podatke glede porasta neslovenskih otrok sistematično zbira SLORI in že nekaj let opozarja na potrebo po uporabi novih metod poučevanja, preko katerih naj bi učenci v čim krajšem možnem času dosegli tako raven jezikovnega znanja, ki bi jim omogočala nemoteno napredovanje pri usvajanju znanja na vseh predmetnih področjih. Navedena potreba je tesno povezana s kakovostjo šolske ponudbe in stopnjo zadovoljstva pri uporabnikih.

Druga izmed težav, s katerimi se srečujejo šole s slovenskim in dvojezičnim slovensko-italijanskim učnim jezikom v Italiji, je pomanjkanje sredstev za redno upravno in didaktično poslovanje finančnih sredstev, ki jih dejansko šole prejemajo izključno na osnovi števila učencev. Državno financiranje dejansko ne upošteva razvejanosti šolske manjšinske mreže. To na poseben način občutijo prav osnovne šole, ki oskrbujejo kapilarno mrežo otroških vrtcev in osnovnih šol tako v mestnih jedrih kot na podeželju, a tudi višje srednje šole, ki si prizadevajo, da ohranijo čim več možnih smeri in nekatere izmed teh prav tako poslujejo na več podružnicah. Pri tem je potrebno izpostaviti dejstvo, da opravljajo vse šole, še zlasti podružnične, pomembno vlogo ohranjanja narodnostne prisotnosti v prostoru poselitve. SKGZ je prepričana, da je potrebno preprečevati krčenje geografskega prostora, kjer se slovenski jezik goji in uporablja za potrebe vsakodnevnega sporazumevanja in pri tem računa na materialno in strokovno podporo matične države.

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

Prednostne naloge: promocija šole s slovenskim učnim jezikom oz. z dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji, preureditev mreže šol s slovenskim učnim jezikom oz. z dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji, ohranjanje vezi z učenci prvostopenjskih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom oz. z dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji, ki nadaljujejo šolanje v italijanskem jeziku.

Spet je na mestu poudariti, da se srečujemo s transversalnimi temami, kot so jezik in mladi oz. kadrovanje. Naj omenimo tudi partnerstvo Dijaškega doma Srečka Kosovela in Dijaškega doma Simona Gregorčiča.

Pri tem poglavju gre predvsem za novo poglavje pri tkanju mreže stikov med slovenskimi šolami v Italiji in slovenskimi organizacijami – civilno družbo. Ključni ustanovi sta pri tem Deželni šolski urad FJK in Ministrstvo za šolstvo in izobraževanje RS – oz. višjo svetovalko, odgovorno za slovenske šole v Italiji. Dolgoročna strategija je preureditev mreže šol s slovenskim učnim jezikom oz. z dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji – gre za dolge procese, ki torej rabijo v izhodišču grajenje trdnih odnosov in tvornega ter usklajenega sodelovanja.

Promocija slovenščine je seveda temeljna pri tem poglavju, kot bodo pa bolj operativna prizadevanja za uvajanje slovenskega jezika (Slovenščina kot J2 ali JT) v italijanskih šolah.

Šport

Tudi pri športu je ena od dveh prednostnih osi jezik. Druga je sodelovanje in upravljanje.

Podprli bomo vsa prizadevanja Združenja slovenskih športnih društev v Italiji pri dragoceni promociji slovenstva v FJK in v Sloveniji. V letu 2020 bosta tako Slovenska kulturno-gospodarska zveza in Svet slovenskih organizacij podprli ZSŠDI v višini 40.000 evrov deželnih sredstev za organizacijo Iger prijateljstva in Europeade.

Prav tako so bila v preteklih letih očitna prizadevanja SKGZ, ki je iz ostankov finančnega zakona omogočila priliv v višini 1,5 milijonov evrov za prenovu Stadiona Prvi maj, kar je v primarni interes športne infrastrukture.

Tolikšna (tudi finančna) pozornost do športa izhaja iz prepričanja, da so primarni uporabniki vseh dejavnosti mladi.

Pri tem gre priložnost izkoristiti za krajši ekskurz. Že leta 2017 so se ob vztrajnih prizadevanjih Slovenske kulturno-gospodarske zveze zgodili odločilni premiki na področju strateške infrastrukture Slovencev v Italiji. V dogovoru z Deželno upravo je bilo leta 2018 namenjenih več kot 2 milijona evrov prenovi nepremičnin, v katerih delujejo slovenske ustanove v Italiji: stavba Primorskega dnevnika na Ulici Montecchi v Trstu, Slovensko stalno gledališče oz. Kulturni dom, Stadion Prvi maj. Leta 2020 bodo tako po projektiranju stekla prenovitvena dela. Gre za pomembne premike, ki bodo zahtevali veliko pozornega in operativnega dela.

Zastopstvo, zastopnost in politična participacija Slovencev v Italiji

Na tem mestu bi kot prvo izpostavili sodelovanje s Svetom slovenskih organizacij. Odnosi s sorodno ustanovo so v bistvu dnevni in učinkoviti in nimamo dvoma o tem, da bo še naprej tako. Večina ustanov, ki jih strateški plan SKGZ omenja, in hkrati vsebin, ki jih navaja, so skupni interes obeh krovnih organizacij in zato bodo naša prizadevanja za uresničitev tega

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

načrta usmerjena v konsenz oz. v željo, da postane ta načrt skupen. Skupno zastopnost in upravljanje manjšinske agende je dolgoročni cilj, ki se mu ne smemo odreči. Enako vrednost ima cilj urejenega sistema predstavnštva.

S tem v zvezi gre pogled obrniti v državo, v kateri Slovenci v Italiji živimo. SKGZ bo v letu 2020 še naprej gradila skoraj dnevno sodelovanje z Inštitucionalnim paritetnim odborom za vprašanja slovenske manjšine v Italiji, ki je čez celo leto 2019 doživljal prenovu, pri kateri je bila SKGZ v partnerstvu s SSO-jem še kako aktiven dejavnik. Izvajanje zakona 38/01 - zaščitnega zakona, je za Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo temeljnega pomena, kar dokazuje vse doslej navedeno.

Omeniti gre tudi Tretjo konferenco o zaščiti slovenske manjšine, ki jo za leto 2020 načrtuje deželna uprava in v sklopu katere je SKGZ aktivni deležnik. Deželni zaščitni zakon za Slovence iz leta 2007 obvezuje deželni svet, da sredi mandatne dobe priredi deželno konferenco o Slovencih, ki ni namenjena le Slovincem, temveč širši deželni stvarnosti. V tem okviru so že stekli prvi organizacijski sestanki.

Veliko energije smo v preteklem letu vložili v zajamčeno zastopstvo Slovencev v italijanskem parlamentu. Neuspeh smo beležili pri poskusu zaježitve omejitve izvoljenih poslancev in senatorjev v FJK oz. v vključitev posebnih norm za politično zastopstvo slovenske narodne skupnosti v novo ustavno reformo. Zaradi krčenja števila parlamentarcev utemeljeno sklepamo, da bo naša narodna skupnost prvič v povojnem obdobju ostala brez svojih predstavnikov v Rimu. Pri tem opozarjamo na določila zaščitnega zakona za Slovence v Italiji iz leta 2001. Ta v 26. členu predvideva, da volilni zakoni za volitve senata in poslanske zbornice vsebujejo določila za olajšanje izvolitve kandidatov, ki pripadajo slovenski manjšini. Poleg tega je vprašanje participacije tesno povezano z volilnimi sistemi vključno z različnimi oblikami preferenčnih volitev in nižjimi volilnimi pragi za manjšinske politične stranke v zakonodajnih telesih. Zato bomo vso pozornost posvetili snujočemu volilnemu zakonu in prizadevanjem za vključitev takih norm, ki bi omogočile izvolitev slovenskega poslanca ali senatorja.

Mednarodno usmerjeni pogled in vera v solidarnost, ki lahko na podlagi jezika združuje slovenski narod ne le v okvirih političnih mej Republike Slovenije, bo tudi v letu 2019 usmerila delovanje SKGZ-ja v sodelovanje z drugimi Slovenci, ki ne živijo v Sloveniji. Slovenska manjšinska koordinacija SLOMAK je v letu 2019 skoraj zamrla, predaja vodstva ni učinkovala na ta povezovalni sistem. Kljub vsemu pa bo SKGZ še naprej avtonomno gojila stike s sorodnimi organizacijami v drugih državah, se pravi z Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem, Društvom člen 7 za avstrijsko Štajersko, Zvezo Slovencev na Madžarskem in Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Namen SKGZ-ja je med letom 2020 na novo ustanoviti Slomak.

Še naprej bo potekalo gojenje stikov tudi na evropskem nivoju. Manjšine predstavljajo danes v Evropski uniji 10% celotnega prebivalstva, pri čemer velja načelo solidarnosti uveljavljati tudi v širšem smislu. V zadnjih letih smo tudi s peticijo Minority Safepack navezali trdnejše stike s številnimi skupnostmi, ki jih bomo še naprej gojili, tako ob posredovanju in posledičnem gojenju stikov s slovenskimi in italijanskimi evropskimi poslanci kot osebno. Z SSO-jem nameravamo namreč navezati trdnejše stike s francosko skupnostjo v Dolini Aoste tudi na pravni podlagi, ki nam jo ponuja italijanski zakon 482/99, ki priznava jezikovne manjšine v Italiji.

Pri tem gre poudariti izjemno uspešno in dolgoletno sodelovanje tudi z Italijani v Sloveniji in na Hrvaškem.

SLOVENSKA KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA

Zaključek

SKGZ bo tudi v prihodnjem letu aktivno sodelovala pri organizaciji osrednjih pobud, ki so v priredbi celotne slovenske narodne skupnosti v Italiji. Med te sodijo osrednji slovenski kulturni praznik, vsakoletna proslava v počastitev bazoviških junakov in Dan emigranta v Čedadu.

Vse nakazane smernice se bodo razvijale v tudi pri prirejanju manjših dogodkov, pogovorov, sestankov in dejanj, ki so kljub navidezni obrobnosti odločilni pri doseganju učinkov delovanja. Odnosi z Deželo FJK, z nekaterimi resornimi ministrstvi v Rimu, sodelovanje s Stalnim medinstitucionalnim omizjem, sodelovanje v okviru Posvetovalne komisije in z Institucionalnim paritetnim odborom, z Uradom RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, so tako rekoč vsakdanjega značaja, od izpostavitve vprašanj do usklajevanja praktičnih rešitev še zlasti na področju financiranja.

Veliko je še operativnega dela, ki ga SKGZ opravlja v treh pokrajinah in na svojih sedežih, kar je težje navesti. Grajenje zaupanja, iniciativnost, motivacijsko spodbujanje in nagovarjanje vsakega posameznega člana skupnosti, da je solidarnost na podlagi jezika, zgodovine, kulture, tradicije, narodne pripadnosti temeljnega pomena, zahteva veliko dialoga, prisotnosti na dogodkih in tudi trenutnih dejanj in ukrepov, ki so pa vseeno vsakodnevna naloga Slovenske kulturno-gospodarske zveze.

Vse to raznoliko delovanje je težko naštet ali opisati. Delo Slovenske kulturno-gospodarske zveze ni vedno zaznavno v javnosti v obliki dogodkov ali projektov. Gre marsikdaj za vztrajno iskanje stikov in ustvarjanje odnosov z namenom rešitve raznovrstnih vprašanj, ki jih rešujemo predvsem v smeri povezovanja, razvoja in uveljavljanja slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Ksenija Dobrila,
predsednica SKGZ

Trst, 4. novembra 2019